

Most med planinci Posočja, Benečije in Furlanije

Dvajset let Planinske družine Benečije

Besedilo: Zdravko Likar

Izven meja naše domovine so Slovenci strnjeno naseljeni po celotnem obrobju v vzhodni Italiji, v Avstriji na Koroškem in na Štajerskem ter v Porabju na Madžarskem. V Italiji živijo Slovenci v pokrajinah Trst, Gorica in Videm. V videmski pokrajini Slovenci naseljujejo doline reke Nadiže, doline reke Ter, Rezijo in Kanalsko dolino. Kjer živijo Slovenci v videmski pokrajini, je svet hribovit in gorat.

Pobljže si pogledimo svet nadiških in terskih dolin, ki mu pravimo tudi Beneška Slovenija. Nadiške doline so vzhodna, terske doline pa zahodna Beneška Slovenija.

Nadiške doline imajo dva simbola: reko Nadižo in goro Matajur. Matajur je eden najlepših razgledišč, kar jih premore slovenski gorski svet. Od morja sèm je gora prvi branik toplim vetrovom z juga. Zato so južna pobočja prijazna in prijetna. Kot prsti velike roke se v nedrja Matajurja in Kolovrata zajedajo številne dolinice in grape. V teh dolinicah in grapah ter po sončnih obronkih mogočne matajurske gore in strmega Kolovrata so kot gnezda prislonjene številne beneške vasice. Več kot sto jih je. Benečani so ponosni ljudje. V preteklosti so več stoletij uživali skorajda popolno avtonomijo. Bili so gospodarji na svojem zaradi posebnega statusa, ki jim ga je podelila Beneška republika. Bili so čuvarji meje. V zameno za to početje so bili oproščeni mnogih davkov, imeli so svoje sodstvo in svojo samoupravo. Zbirali so se v dveh sosednjih, v mjskeri

Dom na Matajurju, ki ga je leta 2000 dogradila Planinska družina Benečije. Foto: Arhiv PD Benečije

in landarski banki ter enkrat letno v veliki skupščini, v arengu. Na plebiscitu leta 1866 so se skorajda enoglasno odločili, da bodo del novonastajajoče liberalne Italije. Premamile so jih lepe obljube, ki pa so se kmalu izkazale za lažne. Zgodovina jih je od tedaj naprej močno tepla. Tako zelo, da lahko napišemo, da je Benečija najbolj trpinčena dežela, naseljena s Slovenci.

Beneški gorski svet zaznamujeta dve veliki gori. Matajur v nadiških dolinah in dolgo, razpotegnjeno Stolovo pogorje v terskih dolinah. Benečani so bili vedno tesno povezani z naravo in svojimi gorami. V to jih je silila vsakodnevna nuja po preživetju. Na gorskih bregeh so obdelovali skromne njive in kosili strme senožeti. Redili so govejo živino in drobnico. Sredi

prejšnjega stoletja so začeli opuščati kmetijstvo in živinorejo ter odhajati po svetu s trebuhom za kruhom. Vasi so se močno spraznile. Vendar je navezanost na zemljo in gore ostala.

Po drugi svetovni vojni so Benečani delovali pod okriljem italijanskega

Prejemniki priznanj PZS - bronastih in srebrnih častnih znakov PZS ter zlatega častnega znaka PZS. Priznanja so podelili predsednica Planinske družine Benečije Luisa Battistig, podpredsednica PZS Slavica Tovšak in predsednik MDO PD Posočja Gregor Rupnik. Foto: France Benedik

planinskega društva CAI iz Čedad. Konec šestdesetih let je bilo v Benečiji ustanovljeno Planinsko društvo Benečije, ki ga je vodil Joško Kukovac. Društvo je bilo zelo delavno do furlanskega potresa leta 1976, potem je zamrlo.

Junija 1986 bi morali v nadiških dolinah gostiti vsakoletno srečanje slovenskih planinskih društev iz Avstrije, Italije in Slovenije. A PD Benečije že deset let ni delovalo. Zato se je Planinsko društvo Kobarid ponudilo, da bo v imenu Benečanov pripravilo srečanje v Drežnici pod Krnom.

In res, 8. junija 1986 je bilo v Drežnici množično srečanje. Prišlo je več kot tri tisoč planincev od vsepovsod! Zraven so bili tudi beneški planinci. Tedaj se je oblikovalo jedro bodočega beneškega planinskega združenja. Ta skupina se je močno navezala na kobariško društvo. Minilo je nekaj let in 6. novembra 1992 se je zagnana skupina mladih beneških planincev zbrala v Nokulah pri Špetru in ustanovila Planinsko družino Benečije. V zapisniku ustanovnega sestanka je poudarjeno, da je novo društvo popolnoma samostojno; se pravi, da ni povezano z nobeno politično, gospodarsko ali kulturno organizacijo. Zapisali so tudi, da bodo zaradi geografske lege in dolgoletnega prijateljstva posebej intenzivno sodelovali s kobariškim planinskim društvom. Izvolili so vodstvo planinske družine. Predsednik je postal Ezio Gošnjak, podpredsednik Fabio Ciccone, tajnik in blagajnik Miha Koren, odbornika pa Igor Tull in Dante Cencič. Planinska družina Benečije je

bila formalno ustanovljena pri notarju 3. decembra 1992. Sledila je zgodba o uspehu. Že v prvem mesecu delovanja je imela družina čez petdeset članov. Sedaj se število giblje med sto petdeset in dvesto člani.

Beneški planinci gojijo pristen odnos do slovenske kulture in jezika. Organizirajo mnoge prireditve, ki imajo ne samo planinski, marveč tudi kulturni, politični in narodnostni značaj. Družina je že dve desetletji ena najpomembnejših vezi obmejnega prebivalstva, saj združuje beneške in kobariške planince ter ljubitelje narave. Je povezovalka slovenskih, furlanskih in italijanskih planincev in s tem bistveno prispeva k ustvarjanju sožitja in k razumevanju med prebivalstvom v Benečiji in Posočju. Doslej je organizirala izredno veliko izletov, obmejnih srečanj, prijateljskih pohodov, tekov in kolesarjenj na obeh straneh meje. Težko je naštetih vse, kar beneški planinci počnejo, saj ne mine mesec brez njihove odmevne prireditve ali pohoda.

Bili so tudi soorganizatorji prireditve ob vstopu Slovenije v EU na vrhu Matajurja leta 2004 in pri odpravi mejnih kontrol decembra 2007 na mejnem prehodu Robič. Večkrat so se izkazali kot organizatorji srečanja slovenskih obmejnih planinskih društev treh dežel.

Zelo skrbijo za podmladek. V Špetru deluje edina slovenska dvojezična šola v videmski pokrajini. PD Benečije organizira za mlade planince tečaje smučanja, plavalne tečaje ter prireja zimske in letne tabore.

Družina ne bi bila pravo planinsko društvo, če ne bi imela svoje kočice. Po večletnih velikih administrativnih

ovirah so se beneški planinci leta 1999 lotili gradnje svoje kočice tik pod vrhom Matajurja na višini 1545 metrov. Z neverjetno zagnanostjo in tudi s pomočjo sosednjih slovenskih društev jim je uspelo kočico v enem letu zgraditi. Več tisoč planincev se je v prekrasnem vremenu 22. oktobra 2000 veselilo odprtja nove kočice. Dom na Matajurju je odprt vsako nedeljo, poleti tudi ob sobotah. V Domu obiskovalci naletijo na prijazen sprejem v žuborečem beneškem narečju. Okrepčajo se s tipičnimi beneškimi dobrotami in sladkim beneškim vinom.

Matajur poleg vsega ponuja nepozabne razglede. Na severu se vidi celoten venec Karnijskih in Julijskih Alp, proti jugu pa se razteza Furlanija do morja. V najbolj "umitih" dneh se vidi celo zvonik svetega Marka v Benetkah.

Pomen Planinske družine Benečije je večznačen. V prvi vrsti skrbi za druženje starih in mladih ljubiteljev gora in narave. Vzgaja mladi rod v zdravem duhu. Za prihodnost Benečije je najbolj pomembno, da otroci uporabljajo slovenski jezik doma v družinah, v dvojezični šoli, na športnih in kulturnih prireditvah in seveda v okviru delovanja Planinske družine Benečije. Družina je povezovalka, je most med planinci Posočja, Benečije in Furlanije.

Ko ocenjujemo dvajsetletno prehojeno pot Družine, jo lahko ocenimo le z najvišjimi ocenami. Zasluge za izredne uspehe imajo neverjetno zagnani in zvesti člani, odlični odborniki in vsi dosedanja prizadevni predsedniki Ezio Gošnjak, Igor Tull, Pavel Delladora in Luisa Batistič.

Še na mnoga uspešna leta, dragi beneški planinci! 📍

Krn s pobočja Matajurja Foto: Sebastjan Reven

